

3214/2007 ΕΦ ΑΘ

ΕφΑΘ 3214/2007

Εισηγήτρια: Καλλιόπη Πανά

Σύμφωνα με το άρθρο 2 § 1 ν. 2121/93 για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα, ως έργο νοείται κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή. Πνευματικό δημιούργημα είναι το προϊόν του ανθρώπινου πνεύματος, το οποίο λόγω της ιδιαιτερότητας του, διαφέρει από όσα προϋπάρχουν στο περιεχόμενο ή τη μορφή του, ως προς τη συγκεκριμένη δηλαδή οργανική σύνδεση και συνθετική διαμόρφωση των επί μέρους στοιχείων του και ως προς την συγκεκριμένη εκφραστική εφαρμογή της σχετικής αφηγηριακής ιδέας του δημιουργού του. Εξ άλλου, πρωτοτυπία είναι η ιδιαίτερη ατομικότητα του έργου, που οφείλεται στην προσωπική συμβολή του δημιουργού, όπως η έννοια αυτής (πρωτοτυπίας) είχε διαμορφωθεί από τη θεωρία και τη νομολογία και υπό το καθεστώς που ίσχυε πριν από το ν. 2121/1993. Εφόσον συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, ο νόμος προστατεύει το έργο ως άυλο αγαθό (όχι ως υλικό αντικείμενο καθεαυτό που ενσωματώνει το πνευματικό δημιούργημα) και μόνο σε σχέση με τη συγκεκριμένη μορφή που έδωσε σ' αυτό το δημιούργημα. Επίσης σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1 και 6 του ν. 2121/93, ο πνευματικός δημιουργός με τη δημιουργία του έργου αποκτά πρωτογενώς και αυτοδικαίως το αποκλειστικό δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού του δεσμού μ' αυτό (περιουσιακό και ηθικό δικαίωμα αντίστοιχα). Σε περιπτώσεις μάλιστα πρωτότυπης γραφής, έκφρασης ή ανάλυσης περιεχομένου σε στήλες εφημερίδων, σχόλια, χρονογραφήματα, τηλεοπτικές σειρές, τηλεπαιχνίδια κλπ, ο δημοσιογράφος καθίσταται πνευματικός δημιουργός και έχει περιουσιακά και ηθικά δικαιώματα επί του έργου του (βλ. Σκούρη ΝοΒ 1973.432). Το ηθικό δικαίωμα είναι ανεξάρτητο από το περιουσιακό δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας και στο περιεχόμενο αυτού περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων, η εξουσία του δημιουργού να αναγνωρίζεται και να κατονομάζεται ως δημιουργός του έργου. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 65 § 2 του ν. 2121/93, σε περίπτωση υπαίτιας προσβολής του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ο δημιουργός έχει αξίωση αποζημίωσης και αξίωση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης (βλ. ΑΠ 907.2003 ΕΛΔ 2003.1480, Λ. Κασιώρη, Δίκαιο Πνευματικής ιδιοκτησίας σελ. 20-21, 98, 127 και 133-139. Δ. Καλλινίκου, τα θεμελιώδη θέματα για το ν. 2121/93 σελ. 20-27, Σκούρη σε ΕΛΔ 37. 1234, και Μ. Μαρίνο σε ΕΛΔ 36.446-447 και ΕΛΔ 35.1443-1444).

Περαιτέρω κατά τη διάταξη του άρθρου 57 § 1 ΑΚ όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητα του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Ως προσβολή της προσωπικότητας θεωρείται κάθε διατάραξη από πράξεις τρίτων των επί μέρους εκφάνσεων αυτής, όπως είναι η εικόνα του προσώπου, η τιμή, η υπόληψη, το απόρρητο της ιδιωτικής ζωής, επίσης το επάγγελμα, η ελευθερία ανάπτυξης οικονομικής δραστηριότητας κλπ. Παράνομη είναι η προσβολή της προσωπικότητας, όταν η βλαπτική πράξη του τρίτου απαγορεύεται από διάταξη νόμου ή γίνεται χωρίς δικαίωμα ή επιχειρείται κατ' ενάσκηση δικαιώματος, το οποίο είτε είναι μικρότερης σπουδαιότητας από πλευράς έννομης τάξης, είτε ασκείται υπό περιστάσεις που καθιστούν καταχρηστική την άσκηση του. Επίσης κατά τη διάταξη του άρθρου 59 του ΑΚ, όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητα του έχει κατά του υπαιτίου αξίωση για ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που έπαθε, η οποία (ικανοποίηση) συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού ή σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε άλλο επιβάλλεται από τις περιστάσεις (βλ. ΟΛΑΠ 13/99 ΕΛΔ 40.753, ΟΛΑΠ

812/80 ΝοΒ 29.79, ΟΛΑΠ 17/78 ΝοΒ 26.1223, ΑΠ 788/2000 ΕΛΔ 42.162, ΑΠ 167/2000 ΕΛΔ 41.777, ΑΠ 611/95 ΕΛΔ 38.628, ΑΠ 787/85 ΝοΒ 34.560, ΑΠ 835/72 ΝοΒ 21.205 ΕφΑΘ 10504/86 ΕΛΔ 28.1315, ΕφΑΘ 6338/81 ΝοΒ 29.1412).

Εξ άλλου, κατά το άρθρο μόνο § 1 του ν. 1178/ 81 "Περί αστικής ευθύνης του τύπου και άλλων τινών διατάξεων" ο ιδιοκτήτης κάθε εντύπου που υποχρεούται σε πλήρη αποκατάσταση, της ζημίας και σε χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που προξενήθηκαν υπαίτια από δημοσίευμα που θίγει την τιμή και την υπόληψη οποιουδήποτε ατόμου, έστω και αν η υπαιτιότητα κατά την έννοια των άρθρων 914, 919, και 920 του ΑΚ συντρέχει στο πρόσωπο του συντάκτη του δημοσιεύματος ή αν αυτός είναι άγνωστος (συντρέχει) στο πρόσωπο του εκδότη ή του διευθυντή σύνταξης του εντύπου. Εξάλλου με την § 2 του ίδιου άρθρου, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο μόνο § 4 του ν. 2243/91 για τις ημερήσιες εφημερίδες Αθηνών και Θεσσαλονίκης και για τα περιοδικά που διακινούνται μέσω των πρακτορείων εφημερίδων ορίζεται σε 1.000.000 δρχ. το ελάχιστο όριο της χρηματικής ικανοποίησης που οφείλεται λόγω ηθικής βλάβης στον θιγόμενο από επιλήψιμο δημοσίευμα (εκτός αν ζητείται μικρότερο ποσό). Με τις αμέσως παραπάνω διατάξεις, οι οποίες αφορούν την ευθύνη του ιδιοκτήτη εφημερίδας ή εντύπου και όχι των λοιπών εμπλεκόμενων συντελεστών του επιλήψιμου δημοσιεύματος, καθιερώνεται αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη για πλήρη αποζημίωση και για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του θιγόμενου με την έννοια ότι, για τη θεμελίωση των σχετικών αξιώσεων, δεν απαιτείται να συντρέχει υπαιτιότητα αυτού, αλλά απαιτείται και αρκεί να συντρέχει υπαιτιότητα του συντάκτη του δημοσιεύματος και, αν αυτός είναι άγνωστος να συντρέχει υπαιτιότητα του εκδότη ή του διευθυντή σύνταξης. Αστική ευθύνη και ποινική ευθύνη των τελευταίων είναι αυτοτελής και κρίνεται κατά τις γενικές διατάξεις (άρθ. 57-59, 914, 919, 920 του ΑΚ και 26, 27, 28, 45, 46, 47 του ΠΚ) και δεν ισχύει γι' αυτούς το προαναφερόμενο ελάχιστο όριο χρηματικής ικανοποίησης (ΑΠ 599/97 ΝοΒ 45.856, ΑΠ 1416/83 ΝοΒ 32.122, ΕφΑΘ 5297/01 ΔΔΕ 2002 σελ 870, ΕφΑΘ 2768/03 ΕΛΔ 2005.244, Γ. Σταθιά Ερμηνεία ν. 2243/94 σελ. 125,126,132,144 και 146).

Στην προκειμένη περίπτωση αποδείχθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο ενάγων εργάζεται ως ανεξάρτητος δημοσιογράφος και παρέχει τις υπηρεσίες του σε διάφορα έντυπα του ημερήσιου και περιοδικού τύπου. Επίσης αυτός είναι τακτικός συνεργάτης της εφημερίδας ".....", όπως και του ένθετου περιοδικού αυτής "0". Από το έτος 2002 προσφέρει τις υπηρεσίες του και στο περιοδικό μηνιαίας κυκλοφορίας "ESQU....."τε γράφοντας κριτική βιβλίου, είτε παίρνοντας συνεντεύξεις από διάφορες προσωπικότητες, τις οποίες διαμορφώνει σε άρθρα, παραθέτοντας και αυτούσια αποσπάσματα από τις παραχωρηθείσες σ' εκείνον συνεντεύξεις. Μεταξύ άλλων ένα κείμενο του ενάγοντα δημοσιεύθηκε στο τεύχος με αύξοντα αριθμό 9 του μηνός Δεκεμβρίου 2002 του εν λόγω περιοδικού, το οποίο ήταν ένα εκτεταμένο άρθρο για τον γνωστό ηθοποιό και συγγραφέα Λάκη αποτέλεσμα μιας πολύωρης συνέντευξης που ο τελευταίος είχε παραχωρήσει στον ενάγοντα. Το κείμενο είχε μεγάλη απήχηση και διαβάστηκε τόσο από τους τακτικούς αναγνώστες του περιοδικού, αλλά και από άλλους μη τακτικούς, αφού η υνέντευξη και το πορτραίτο του καλλιτέχνη διαφημιζόταν και στο εξώφυλλο του περιοδικού ως εξής: Τι άλλο έχει να μας πει ο; Από τον Οι πωλήσεις του συγκεκριμένου τεύχους έφθασαν περίπου τα 25.000 αντίτυπα και ήταν από τις μεγαλύτερες που έχει σημειώσει το άνω περιοδικό.

Με το κείμενο αυτό δίδεται ένα πορτραίτο του άνω ηθοποιού με το ιδιαίτερο λογοτεχνικό ύφος του ενάγοντος - συγγραφέα, με συνέπεια να διακρίνεται από πρωτοτυπία και ατομικότητα. Το γεγονός δε ότι το πορτραίτο αυτό διαφημιζόταν στο εξώφυλλο του περιοδικού αναγράφοντας και το όνομα του συγγραφέα του, ενώ τούτο δεν συνηθίζεται, δεικνύει ότι κατ' εξαίρεση συνέβη διότι είχε συνταχθεί από τον ενάγοντα, που όπως προαναφέρθηκε δεν ανήκει αμιγώς στον δημοσιογραφικό χώρο, αλλά είναι καταξιωμένος συγγραφέας με έντονη αναγνωρισιμότητα της γραφής αυτού. Επίσης δεικνύει ότι η διεύθυνση του άνω περιοδικού θεώρησε ότι η προσέγγιση ενός θέματος από κάποιο συγκεκριμένο

επαγγελματία αρθρογράφο θα αποτελέσει κίνητρο για την αγορά του τεύχους, με συνέπεια την αύξηση των πωλήσεων αυτού. Σημειώνεται ότι τα δημοσιευμένα άρθρα του, τα οποία αφορούν πορτραίτα διαφόρων προσωπικοτήτων που έχουν δημοσιευθεί σε διαφορετικά έντυπα του περιοδικού και ημερήσιου τύπου (π.χ. Μιλτιάδης Εβερτ, Μαρία Δαμανάκη, Νίκο Περράκη, Δήμητρα Παπανδρέου, Νατάσσα Καραμανλή, Ανδρέας Ανδριανόπουλος κ.α.) προτίθεται αυτός ο ίδιος να τα εκδώσει σε βιβλίο που θ' αποτελεί συλλογή των παραπάνω σχετικών κειμένων.

Η πρώτη εναγομένη (εκκαλούσα) ανώνυμη εταιρεία είναι ιδιοκτήτρια της καθημερινής εφημερίδας ".....", της οποίας εκδότης και διευθυντής είναι ο δεύτερος εναγόμενος. Μεταγενέστερα από την δημοσίευση του ανωτέρω κειμένου του ενάγοντος δημοσιεύθηκε στο φύλλο της 17ης Μαρτίου 2004 ένα κείμενο ανώνυμου συντάκτη, το οποίο έχει τον τίτλο "Η άγνωστη ζωή του.... ενδέκατου Μήτσου" και αφορούσε τον καλλιτέχνη Αφορμή για το εν λόγω δημοσίευμα ήταν η εμφάνιση του συγκεκριμένου ηθοποιού στο τηλεοπτικό κανάλι την βραδιά των βουλευτικών εκλογών της 7ης Μαρτίου 2004, όπου σχολίαζε τ' αποτελέσματα και τα πάνελ των συζητήσεων. Από την ανάγνωση των δύο κειμένων σαφώς προκύπτει ότι το δεύτερο ως άνω κείμενο είναι αντιγραφή του άνω κειμένου του ενάγοντος με μικρές παραλλαγές. Συγκεκριμένα η μόνη διαφορά μεταξύ των δύο κειμένων ήταν η πρώτη και η τελευταία παράγραφος του κειμένου της ".....", το οποίο αφορούσε την καινούρια τότε εκπομπή του ηθοποιού στον τηλεοπτικό σταθμό ".....", ελάχιστες μεμονωμένες λέξεις, όπως για παράδειγμα ο συντάκτης του κειμένου στην "....." χρησιμοποιεί το ρήμα "μυρίστηκε" καθώς και στην έκταση αυτών (συγκρινόμενων κειμένων). Στον πρόλογο του ανυπόγραφου κειμένου στην "....." ο ανώνυμος συντάκτης αυτού, κάνοντας μία σύντομη αναφορά στην επανεμφάνιση του ηθοποιού, συγγραφέα και σκηνοθέτη, στα τηλεοπτικά δρώμενα, αναφερόμενος στην καινούρια τηλεοπτική εκπομπή του, προβαίνει στη συνέχεια σε μία αναδρομή στην ζωή του τελευταίου. Ο άγνωστος συντάκτης, αντλεί πληροφορίες από το κείμενο του ενάγοντος και αντιγράφει όχι μόνο την όλη διάρθρωση του κειμένου του, αλλά και ολόκληρες φράσεις αυτού. Ειδικότερα η γέννηση του καλλιτέχνη, η σχέση του με τον αδελφό του, η εφηβεία του, οι σπουδές του, η γνωριμία του με το, η καθοριστική συνάντησή του με, το ξεκίνημα του στο θέατρο, οι παραστάσεις στις οποίες συμμετείχε, η συνεργασία του με την "Ελεύθερη Σκηνή", τον και η μετέπειτα ρήξη του με αυτήν, η Αθήνα και η Λάρισα, ο, ο, οι συγκρούσεις του με διάσημες ηθοποιούς, όπως η και η, παρατίθενται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο και τη σειρά που παρατίθενται στο άρθρο του ενάγοντος. Στην αφήγηση του άγνωστου συντάκτη παρεμβάλλονται αποσπάσματα από τη συνέντευξη που είχε παραχωρηθεί στον ενάγοντα, χωρίς να γίνεται καμία μνεία γι' αυτόν. Ο συντάκτης απλά παραθέτοντας αυτούσια τα λεγόμενα του γνωστού ηθοποιού, χρησιμοποιεί αόριστες εκφράσεις, όπως για παράδειγμα "όπως έχει πει ο ίδιος". Επιπλέον ο άγνωστος συντάκτης του επίμαχου κειμένου αναφέρεται συνοπτικά σε πολλά αποσπάσματα της συνέντευξης που είχε δοθεί στον ενάγοντα κάνοντας ένα είδος περίληψης αυτής καθώς δεν διέθετε τον απαιτούμενο χώρο από την εφημερίδα "....." για την πιστότερη αντιγραφή του άρθρου του ενάγοντα. Σύμφωνα με το άρθρο 19 του ν. 2121/93 επιτρέπεται χωρίς άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή η παράθεση σύντομων αποσπασμάτων από έργο άλλου, εφόσον η παράθεση των αποσπασμάτων αυτών είναι σύμφωνη προς τα χρηστά ήθη και η έκταση αυτών δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο σκοπό. Επίσης η παράθεση του αποσπάσματος πρέπει να συνοδεύεται από την ένδειξη της πηγής και των ονομάτων των δημιουργών και του εκδότη, εφόσον τα ονόματα αυτά εμφανίζονται στην πηγή. Εν προκειμένω, παρ' όλο που στο επίδικο κείμενο της εναγομένης περιέχονται πλαίσια, αποσπάσματα της συνέντευξης που ο Λάκης Λαζόπουλος είχε παραχωρήσει στον ενάγοντα, ουδεμία αναφορά γίνεται είτε στο όνομα του ενάγοντα, είτε και στο περιοδικό ".....". Σημειώνεται ότι ο συντάκτης του επίδικου περιοδικού παραμένει ανώνυμος και ως εκ τούτου άγνωστος. Η εναγομένη δε δεν κατονομάζει αυτόν. Ο μάρτυρας του ενάγοντα κατέθεσε με σαφήνεια ότι στην δημοσιογραφική πρακτική συνηθίζεται, κείμενα που προσβάλλουν δικαιώματα άλλων ή που μπορούν να θεωρηθούν προσβλητικά να μην υπογράφονται από τους συντάκτες τους με τη σύμφωνη γνώμη του εντύπου. Με τα παραπάνω δεδομένα κρίνεται ότι

με τη δημοσίευση του επίδικου άρθρου της εφημερίδας ".....", ιδιοκτησίας της πρώτης εναγομένης προσβάλλεται το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας του ενάγοντα επί του προαναφερομένου κειμένου του.

Για την προσβολή αυτή ευθύνεται η πρώτη εναγομένη έναντι του ενάγοντος, ως ιδιοκτήτρια της εφημερίδας "....." κατά τις διατάξεις των άρθρων 914, 922, 932 του ΑΚ. Επομένως συμφώνως και με όσα εκτέθηκαν στην μείζονα σκέψη, η αγωγή παραδεκτώς εστράφη και κατά της πρώτης εναγομένης που νομιμοποιείται παθητικά, απορριπτόμενου ως αβασίμου του πρώτου λόγου έφεσης. Από την προσβολή αυτή κρίνεται ότι ο ενάγων υπέστη ηθική βλάβη για την χρηματική ικανοποίηση της οποίας θα πρέπει να της επιδικαστεί κονδύλιο ύψους, συνεκτιμωμένων του μεγέθους της βλάβης που υπέστη ο ενάγων, της εντάσεως του δόλου της εναγομένης, τις συνθήκες υπό τις οποίες εκδηλώθηκε η επίδικη προσβολή πνευματικής ιδιοκτησίας, την οικονομική και κοινωνική κατάσταση του διάδικου φυσικού προσώπου, 12.000 ευρώ.